

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/110/2020
Identifikačné číslo spisu:	5715208647
Dátum vydania rozhodnutia:	22.02.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Marián Sluk
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:5715208647.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu M. J. H., bývajúceho v Y.-I. XXX, zastúpeným advokátkou Mgr. Martinou Chorváthovou, so sídlom v Martine, A. Kmeť'a 28, proti žalovaným 1/ D. L., bývajúcemu v Y.-I. XXX, a 2/ Ľ. L., bývajúcemu v Y.-I. XXX, o neplatnosť darovacej zmluvy, vedenom na Okresnom súde Martin pod sp. zn. 18C/66/2015, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 30. septembra 2019 sp. zn. 8Co/122/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 30. septembra 2019 sp. zn. 8Co/122/2019 a rozsudok Okresného súdu Martin z 9. januára 2019 č.k. 18C/66/2015-354 v spojení s opravným uznesením Okresného súdu Martin zo 7. marca 2019, č. k. 18C/66/2015-409 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Martin na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Martin rozsudkom z 9. januára 2019, č.k. 18C/66/2015-354 v spojení s opravným uznesením zo 7. marca 2019, č. k. 18C/66/2015-409 zamietol žalobu žalobcu, ktorou sa domáhal neplatnosti darovacej zmluvy zo 14. januára 1998 a darovacej zmluvy zo 14. marca 1998 a určenia, že do dedičstva po E. H. patria nehnuteľnosti, ktoré boli predmetom týchto darovacích zmlúv, žalovaným 1/ a 2/ priznal proti žalobcovi právo na náhradu trov odvolacieho konania a štátu priznal právo na náhradu trov konania proti žalobcovi. O výške náhrady trov konania bude rozhodnuté Okresným súdom Martin samostatným uznesením po právoplatnosti rozsudku.

2. Krajský súd v Žiline (ďalej aj ako „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 30. septembra 2019 sp. zn. 8Co/122/2019 potvrdil rozsudok Okresného súdu Martin z 9. januára 2019, č. k. 18C/66/2015-354 v spojení s opravným uznesením zo 7. marca 2019, č. k. 18C/66/2015-409. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu vyplýva, že žalobca v odvolaní žiadnym spôsobom nespochybnil zásadný záver súdu prvej inštancie o tom, že podpisy darcu E. H. na darovacích zmluvách, ktorých neplatnosti sa domáhal z titulu, že tieto neboli podpísané darcom sú jeho podpismi. Súd prvej inštancie na základe tohto zistenia nepovažoval žalobu za dôvodnú. Iné okolnosti, ktoré podľa žalobcu viedli k neplatnosti predmetných zmlúv, nemohli byť predmetom posúdenia súdom prvej inštancie, nakoľko uvedené dôvody neplatnosti sa posudzovali a s konečnou platnosťou vyriešili v

konaní vedenom na Okresnom súde v Martine pod sp. zn. 5C/178/99. V tomto konaní sa žalobca domáhal neplatnosti darovacej zmluvy zo dňa 14. januára 1998 z dôvodu, že darca E. H. už skôr 13. januára 1998 platne uzavrel darovaciu zmluvu na ten istý predmet s jeho osobou. V tomto konaní (sp. zn. 5C 178/1999) bola zamietnutá žaloba o určenie neplatnosti darovacej zmluvy zo 14. januára 1998.

3. Odvolací súd ďalej poukázal na ustanovenie § 183 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), v zmysle ktorého súd môže rozhodnúť o odročení pojednávania aj na návrh strany. Tento návrh môže byť stranou podaný pred pojednávaním alebo aj počas prebiehajúceho pojednávania. Ak je návrh na odročenie pojednávania podaný pred pojednávaním, pojednávanie môže byť odročené len vtedy, ak sú kumulatívne splnené dve podmienky. Prvou je, že pre nemožnosť dostaviť sa na pojednávanie sú dané dôležité dôvody, druhou, kumulatívne splnenou, je to, že nemožno od strany alebo jej zástupcu spravodlivo žiadať, aby sa na pojednávaní nechali zastúpiť. Súd prvej inštancie vychádzal z písomného vyjadrenia právneho zástupcu žalobcu (č. l. 341 súdneho spisu), ktorým ospravedlnil svoju neúčast' na pojednávaní s tým, že ponechal na svojom klientovi rozhodnutie, či bude súhlasiť, aby sa pojednávalo v jeho neprítomnosti. Z obsahu zápisnice z pojednávania 9. januára 2019 vyplýva, že žalobca žiadal odročiť pojednávanie lebo chcel, aby boli vykonané dôkazy výsluchom osôb, ktorých prítomnosť mal zabezpečiť jeho právny zástupca. Súd prvej inštancie uvedené nepovažoval za vážny dôvod pre odročenie pojednávania, lebo žalobca už bol pred pojednávaním vyzvaný, aby uviedol, na preukázanie akých skutočností majú byť tieto dôkazy vykonané. Keďže žiadne takéto skutočnosti neuviedol, súd prvej inštancie vychádzal z výsledkov doterajšieho dokazovania a nepovažoval za nutné pojednávanie odročiť. Tento postup súdu prvej inštancie považoval odvolací súd za zákonný, zodpovedajúci ustanoveniu § 183 ods. 1 CSP.

4. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie z dôvodov podľa § 420 písm. f/ a § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f/ CSP odôvodnil predovšetkým tým, že jeho právny zástupca sa nedostavil na pojednávanie 9. januára 2019 pred súd prvej inštancie, pretože sa mu „na ceste“ na súdne pojednávanie pokazilo auto. Právny zástupca žalobcu sa súdu telefonicky ospravedlnil. Žalobca mal požiadať súd o odročenie pojednávania pre neprítomnosť jeho právneho zástupcu, chcel opustiť pojednávacie miestnosť. Sudkyňa však nesúhlasila s odročením pojednávania. Dovolateľ poprel tvrdenie súdu, že by bol súhlasil s vykonaním pojednávania bez účasti jeho právneho zástupcu. V dovolaní ďalej žalobca poukazoval na rôzne skutkové okolnosti prípadu a súdom vytýkal tiež nesprávne posúdenie neplatnosti darovacej zmluvy, keďže žalovaní mali uzavrieť darovaciu zmluvu s E. H. v rozpore s § 2 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) a preto podľa § 39 OZ je táto zmluva ako právny úkon neplatná. Z týchto dôvodov navrhol, aby dovolací súd zrušil napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu i súdu prvej inštancie a vec vrátil na ďalšie konanie.

5. Žalovaní 1/ a 2/ vo svojom vyjadrení žiadali, aby dovolací súd dovolanie zamietol.

6. Žalobca v reakcii na žalovaných zopakoval dovoláciu argumentáciu k § 420 písm. f/ CSP.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu - žalobca, v neprospech ktorej bolo rozhodnuté, zastúpená v súlade s § 429 ods. 1, skúmal prípustnosť dovolania bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), pričom dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je dôvodné, a preto je potrebné dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu ako aj rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1, 2 a § 450 CSP).

8. Dovolací súd na úvod svojich úvah, považuje za potrebné poukázať na to, že prípustnosť dovolania sa v novej právnej úprave v porovnaní s úpravou účinnou do 30. júna 2016 zásadným spôsobom zmenila. Právna úprava účinná od 1. júla 2016 nanovo a v porovnaní s predchádzajúcou úpravou odlišne (prísnejšie) formuluje náležitosti dovolania. Dovolacie konanie má od účinnosti Civilného sporového poriadku povahu typického „advokátskeho procesu“. Dovolateľ nielenže musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom, ale aj samotné dovolanie, a aj iné podania v dovolacom konaní, musia byť spísané advokátom. Spracovaniu dovolania a celkovej kvalite zastupovania dovolateľa musí advokát nevyhnutne

venovať zvýšenú pozornosť. Dovolací proces je v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou podstatne rigoróznejší a odborne náročnejší. Z hľadiska posúdenia prípustnosti dovolania je totižto kardinálne správne vymedzenie dovolacích dôvodov spôsobom upraveným v zákone (§ 431 až § 435 CSP), a to v nadväznosti na konkrétne, dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu.

8.1. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

9. Podľa § 419 CSP, proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

10. Podľa § 420 písm. f/ CSP, dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10.1. Prípustnosť dovolania žalobcu proti protvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu vyplýva z § 420 písm. f/ CSP. Dovolací súd ďalej skúmal, či vzhľadom na dovolateľom vymedzené dôvody je dovolanie opodstatnené. Dovolateľ v podstate tvrdil, že súd prvej inštancie vo veci konal a rozhodol na súdnom pojednávaní 9. januára 2019 bez prítomnosti jeho právneho zástupcu i keď žalobca s takým postupom nemal súhlasiť. Dovolací súd preto skúmal, či z aspektu neprítomnosti právneho zástupcu žalobcu boli splnené zákonné podmienky pre uskutočnenie pojednávania súdom prvého stupňa 9. januára 2019, na ktorom došlo k prijatiu rozhodnutia vo veci samej.

10.2. Prieskum dovolacieho súdu súvisí s právom sporovej strany na právnu pomoc v kontexte práva na spravodlivé prejednanie veci v zmysle čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Záujem na spravodlivom prejednaní veci totiž môže súvisieť i s tým, že v dôsledku absencie odbornej pomoci poskytovanej kvalifikovaným zástupcom (napr. advokátom), môže zastúpený utrpieť ujmu, pretože sám nemusí byť spôsobilý efektívne a účinne uplatňovať svoje práva a tak riadne hájiť svoju vec pred súdom. Poskytovanie pomoci v kvalifikovanej právnej forme vyplýva z článku 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ním sa zaručuje právo každého na právnu pomoc v konaní pred súdmi, ako aj inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy. Hlavný význam práva na právnu pomoc spočíva v tom, že uvedené orgány (súdy, iné štátne orgány, orgány verejnej správy) majú povinnosť nebrániť účastníkom, aby v konaní pred nimi využívali právnu pomoc (II. ÚS 60/08, II. ÚS 78/03).

11. Podľa § 183 ods. 1 CSP pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov. Pojednávanie môže byť na návrh strany odročené len vtedy, ak sa strana alebo jej zástupca z dôležitých dôvodov nemôže dostaviť na pojednávanie a zároveň od nich nemožno spravodlivo žiadať, aby sa na pojednávaní nechali zastúpiť.

11.1. Podľa § 183 ods. 2 CSP od advokáta možno okrem dôvodov, ktoré nastali krátko pred pojednávaním a okrem prípadu, ak advokát súdu preukáže, že strana, ktorú zastupuje, odôvodnene trvá na osobnom zastúpení týmto advokátom, vždy spravodlivo žiadať, aby sa dal zastúpiť iným advokátom. Od strany možno vždy spravodlivo žiadať, aby sa dala na ďalšom pojednávaní zastúpiť inou osobou, ak k odročeniu pojednávania došlo z dôvodu jej nepriaznivého zdravotného stavu.

11.2. Dovolateľ, vychádzajúc z obsahu jeho dovolania tvrdil, že sa jeho právny zástupca nedostavil na pojednávanie na súde prvej inštancie 9. januára 2019, pretože sa mu pokazilo auto a telefonicky sa ospravedlnil. Žalobca mal žiadať odročiť pojednávanie pre neprítomnosť právneho zástupcu, avšak sudkyňa súdu prvej inštancie nesúhlasila s odročením pojednávania. Žalobca sa okrem toho mal domáhať odročenia pojednávania aj z dôvodov, že súd nepredvolal navrhnutých svedkov a nenariadil kontrolné znalecké dokazovanie.

11.3. Nová právna úprava civilného procesu odročenie pojednávania spája so sprísnenými podmienkami a výnimočnosťou odročovania, prostredníctvom reštriktívneho výkladu § 179 CSP. Ambíciou takejto úpravy je výrazne zredukovať aplikačné problémy súvisiace s dĺžkou súdnych konaní, a tým prispieť k naplneniu princípu procesnej ekonómie (pozri dôvodovú správu k § 184 CSP). Pojednávanie sa môže

odročiť výlučne len z dôležitých dôvodov (§ 183 ods. 1 veta prvá CSP); tieto dôvody sa v praxi môžu vyskytnúť na strane súdu, procesných strán, prípadne zástupcov procesných strán. Ak o odročenie termínu pojednávania požiada strana alebo jej zástupca, súd posudzuje existenciu dôležitého dôvodu na odročenie pojednávania podľa konkrétnych okolností prípadu. Opodstatnenosť takejto žiadosti má súd možnosť posudzovať len na základe tých okolností, ktoré sú mu známe v čase jej vyhodnocovania.

11.4. Žiadosť o odročenie pojednávania je podložená dôležitým dôvodom relevantným v zmysle § 183 ods. 1 CSP spravidla vtedy, ak strane bráni zúčastniť sa na pojednávaní taká okolnosť, ktorá je podstatná (z hľadiska možnosti uskutočniť pojednanie), nepredvídateľná (v tom zmysle, že strana nemohla vedieť, že nastane) a ospravedlniteľná (strana urobila všetko pre to, aby sa súdom nariadené pojednanie mohlo uskutočniť v jej prítomnosti, z objektívnych dôvodov sa jej to ale nepodarilo).

11.5. Advokát JUDr. Ladislav Potocký ako zástupca žalobcu v konaní pred súdom prvej inštancie sa ospravedlnil z účasti na pojednávaní z 9. januára 2019 o 8:30 h (faxovým podaním doručeným súdu 9. januára 2019 o 8:10 hod. - vid' č. l. 341 súdneho spisu) z dôvodu poruchy na aute a nemožnosti zaistenia náhradnej dopravy v dôsledku snehovej kalamity. Zároveň uviedol, že nech sa pojednáva, ak o to výslovne požiada žalobca a v prípade, ak by žalobca s pojednávaním nesúhlasil, žiada súd o odročenie pojednávania. Zo zápisnice o pojednávaní z 9. januára 2019 vyplýva, že zástupca žalobcu „súhlasí, aby sa pojednávalo v jeho neprítomnosti“ a tiež, že žalobca žiadal odročiť pojednanie, pretože neboli predvolaní traja svedkovia. Súd prvej inštancie rozhodol uznesením, že sa bude pojednávať v neprítomnosti zástupcu žalobcu, pretože dôvody na odročené pojednanie, ktoré uviedol žalobca neboli vyhodnotené súdom ako vážne. Súd prvej inštancie v odôvodnení svojho rozsudku uviedol, že zástupca žalobcu pre svoju neprítomnosť z dôvodov na jeho strane, pojednanie nežiadal odročiť. Žalobca síce žiadal odročiť pojednanie, ale nie z dôvodu, že nie je na tomto pojednávaní zastúpený svojím zástupcom, ale z dôvodu neprítomnosti ním navrhnutých svedkov.

11.6. Z odvolania žalobcu voči rozsudku súdu prvej inštancie vyplýva, že ním boli uplatnené odvolacie dôvody v zmysle § 365 ods. 1 písm. a/, b/, d/ a e/. V odvolaní spísanom advokátom sa mimo iného uvádza: „Nie je pravdivé konštatovanie v napadnutom rozsudku, že by som bol súhlasil s vykonaním pojednávania, lebo som sa domáhal, aby bol prítomný môj právny zástupca, ktorý sa objektívne nemohol dostaviť na pojednanie“ Odvolací súd považoval postup súdu prvej inštancie za zákonný a zodpovedajúci ustanoveniu §183 ods. 1 CSP. Vychádzal pritom zo zistenia súdu prvej inštancie, že žalobca žiadal odročiť pojednanie, lebo chcel, aby boli vykonané dôkazy výsluchom osôb, ktorých prítomnosť mal zabezpečiť jeho právny zástupca.

11.7. Dovolací súd má s poukazom na vyššie uvedené súvislosti za to, že súd prvej inštancie v danej veci nepostupoval v súlade so zákonom (§ 183 ods. 1, 2 a 4 CSP), ak uskutočnil pojednanie nariadené na 9. januára 2019, keď pre takéto rozhodnutie si nezaobstaral potrebné zistenie - stanovisko žalobcu - t.j. (ne)súhlas žalobcu s uskutočnením pojednávania v neprítomnosti jeho právneho zástupcu. Z obsahu spisu možno zistiť, že predvolanie na pojednanie bolo riadne a včas doručené zástupcovi žalobcu v zmysle § 178 ods. 2 CSP, pričom túto skutočnosť žiadna strana nespochybňovala. Súd prvej inštancie (obdobne i súd odvolací) však nesprávne posúdil podanie zástupcu žalobcu (Ospravedlnenie z neúčasti na pojednávaní na č.l. 341 súdneho spisu), ktoré považoval za ospravedlnenie z neúčasti na pojednávaní a nie aj za návrh na odročenie pojednávania práve v dôsledku zachovania procesných práv žalobcu na právnu pomoc pred súdom, keď sa v ospravedlnení výslovne uvádza: ... “v prípade, ak by nesúhlasil žalobca s pojednávaním, žiadam pojednanie odročiť na neskorší termín.“ Zo zápisnice z pojednávania z 9. januára 2019 nevyplýva, či sa súd prvej inštancie dopytoval žalobcu a prípadne s akým výsledkom vo vzťahu k (ne)uskutočneniu pojednávania súdom pre neprítomnosť jeho právneho zástupcu. Dovolací súd uzatvára, že zo strany žalobcu išlo o dôležitý dôvod na odročenie pojednávania, ktorý nastal krátko pred pojednávaním a súdu prvej inštancie bol preukázaný bezodkladne od času, kedy nastal. Dovolací súd nespochybňuje záver súdu prvej inštancie, že žalobcov návrh na odročenie pojednávania pre vykonanie ďalších dôkazov nemožno považovať za dôležitý dôvod na odročenie pojednávania. Z hľadiska formulácie návrhu zástupcu žalobcu na odročenie pojednávania sa mal súd prvej inštancie výslovne zamerať na zistenie stanoviska žalobcu - jeho (ne)súhlasu s pojednávaním uskutočneným v neprítomnosti jeho zástupcu a v kontexte všetkých ďalších zistených okolností následne rozhodnúť o (ne)uskutočnení súdneho pojednávania. Pritom mal súd prvej inštancie v zápisnici o pojednávaní toto stanovisko žalobcu výslovným (preukázateľným) a nepochybným spôsobom zaznamenať. Aj samotná judikatúra kladie v obdobných situáciách dôraz na stanovisko účastníka zastúpeného kvalifikovaným

zástupcom (napr. R 32/1995 - účastníkovi konania, ktorý bol prítomný na pojednávaní a súhlasil s tým, aby súd pojednával, hoci jeho zástupca zvolený na celé konanie nebol na pojednávanie predvolaný, nebola postupom súdu odňatá možnosť konať pred súdom), lebo vzdať sa uvedených práv môže len ich nositeľ. Obsah zápisnice o pojednávaní, však nepreukazuje záver, či žalobca (ne)súhlasil, aby súd pojednával v neprítomnosti jeho právneho zástupcu, resp. že by žalobca (jeho právny zástupca) nežiadal odročiť pojednávanie v dôsledku neprítomnosti právneho zástupcu žalobcu. V dôsledku absencie takéhoto zistenia súdu prvej inštancie nezaznamenaného v zápisnici súdu o pojednávaní je jeho rozhodnutie o uskutočnení pojednávania, na ktorom došlo k vyhláseniu rozhodnutia vo veci samej v neprítomnosti právneho zástupcu žalobcu predčasné, a teda ho nemožno považovať ani za správne. Týmto postupom súdu prvej inštancie došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP, na ktoré odvolací súd neprihliadal.

12. Dovolanie žalobcu za takejto situácie bolo nielen procesne prípustné (§ 420 písm. f/ CSP), ale tiež dôvodné (§ 431 CSP), lebo v ňom bolo opodstatnene namietnuté, že súd (prvej inštancie) nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Vzhľadom na takto zistenú vadu zmätočnosti sa už dovolací súd nemal možnosť zaoberať ďalšími dovolacími námietkami.

13. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Dovolací súd zruší aj rozhodnutie súdu prvej inštancie, len ak nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu (§ 449 ods. 2 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu aj rozhodnutie súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

14. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

15. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.